

IZVEIDOTS LU LĪBIEŠU INSTITŪTS

2018. gada 21. septembrī tika atklāts Latvijas Universitātes (LU) Lībiešu institūts. Tā ir pirmā zinātniskā iestāde Latvijā un arī pasaulē, kuras darbības centrā ir mūsdienīga un vispusīga Latvijas otrās pamattautas un viena no mūsdienu latviešu valodas un kultūras pirmelementiem — lībiešu un viņu mantojuma — pētniecība. Jaunais pētījumu centrs saslēgs Latvijas Universitāti vienotā somugristikas pētniecības institūciju tīklā ar tādām zinātniskās pētniecības iestādēm kā Tartu, Helsinku, Turku, Upsalas, Gētingenes Universitāte un citām.

Līdz šim ar lībiešiem saistītie pētījumi lielākoties veikti izklaidus — Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Universitātes un citu zinātnisko institūciju paspārnē tapušie pētījumi galvenokārt bijuši saistīti ar lībiešu senvēsturi, arheoloģiju un etnogrāfiju, savukārt lībiešu nemateriālā kultūra — valoda, folklorā un citas jomas līdz šim lielākoties apzinātas un pētītas ārpus lībiešu dzimtenes, it īpaši Tartu Universitātē Igaunijā. Nodibinoties LU Lībiešu institūtam, Latvija simboliski pārņem no dažādajām ārvalstu pētniecības iestādēm stafeti lībiešu un uz Latviju attiecināmos somugristikas pētījumos, kā arī šo institūciju uzkrāto pieredzi un zināšanas, vienlaikus savā darbībā lībiešu tematiku darot par centrālo pētījumu tēmu.

LU Lībiešu institūta izveides pamatā ir Latvijā līdz šim vadošās lībiešu pētniecības institūcijas — biedrības *Līvō kultūr sidām* (Lībiešu kultūras centrs) — izveidotā zinātniski pētnieciskā bāze — plašais un daudzveidīgais pētījumu un izdevumu (tostarp *Scopus* datubāzēs iekļautu) klāsts, biedrības izstrādātie lībiešu valodas pētniecības un apguves rīki, kā arī starptautiskais sadarbības tīkls.

Institūta kodolu sākotnēji veido starptautiski atzīti no pašu lībiešu vidus izauguši biedrības pētnieki un daudzu publikāciju autori — valodnieks, pašreizējais Tartu Universitātes pētnieks *Dr. phil.* Valts Ernštreits, vēsturniece, etnoloģe un Baltijas asamblejas balvas zinātnē laureāte, LZA ārzemju locekle *Dr. hist.* Renāte Blumberga. Savu gatavību iesaistīties LU Lībiešu institūta zinātniskajos projektos apstiprinājuši arī viņu kolēģi no Latvijas — *Dr. hist.* Iriša Priedīte, pazīstamā lībiešu novadpētniece *Mg. geogr.* Baiba Šuvcāne, lībiešu mākslas vēsturniece un lībiešu valodas pratēja *Mg. art.* Baiba Damberga, LU doktorante *Mg. philol.* Gunta Kļava u.c., kā arī ārvalstu kolēģi — lībiešu un Ludzas igauņu pētnieks no ASV *Dr. philol.* Uldis Balodis, *Dr. phil.* Mīna Norvika un *Dr. phil.* Tūli Tuiska, kuras nodarbojas ar lībiešu valodas pētniecību Tartu Universitātē, kā arī Salacas lībiešu pētnieki — Tartu Universitātes profesors, Igaunijas ZA akadēmiķis un LZA ārzemju loceklis Karls Pajusalu un Gētingenes Universitātes profesors un LZA ārzemju loceklis Eberhards Vinklers.

LU Lībiešu institūta dibināšana ir svarīgs notikums gan Latvijas Universitātei, gan Latvijai kopumā, jo caur sistemātisku gaistoša, taču Latvijai vēsturiski ārkārtīgi nozīmīga pirmelementa un tā mantojuma apzināšanu un izpēti tiek pavērts ceļš uz pilnvērtīgu mūsdienu latviešu valodas un kultūras veidošanās izpratni. Zīmīgi, ka LU Lībiešu institūta izveide sakrīt ar Latvijas valsts simtgadi, lībiešu kultūrtelpas ceļu uz iekļaušanu Latvijas un potenciāli arī UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, kā arī simboliski ievada UNESCO Autohtono valodu gadu (*International Year of Indigenous Languages*, 2019).

Valts Ernštreits